

קמז

הלכות יום טוב תקיא-תקיב

ואם כבר היה מונח מין בושם זה על בגד זה ענינן שכבר נכנס ריח הבושם בבגד מותר להניח עליו ביו"ט עוד ממין בושם זה כדי להוסיף ריח בושם זה בבגד⁹⁹ אבל אסור להניח עליו מין בושם אחר שהרי הוא מוליד ריח חדש בבגד ביו"ט.

ושלא כדון עושין במקצת מקומות שנותנין שמן שמריח (שקורין שפתגנארד¹⁰⁰) לתוך המים שהכהנים נוטלין מהם לידים לעלות לדוכן שהרי הם מתכוונים להוליד ריח חדש על ידי הכהנים ואע"פ ששופכין השמן לתוך המים מערב יו"ט מכל מקום ביו"ט כשהכהנים נוטלין ידיו הן מולדין ריח חדש כדריהם והן נהנים מריח זה והוא נוח להם ומתכוונים לכך על כן יש למנוע מלעשות כן¹⁰¹:

תקיב שלא לבשל לצורך נכרי ביו"ט וכו' ז' סעיפים:

א כל מלאכות אוכל נפש לא הותרו אלא לצורך אכילת ישראל אבל לא לצורך אכילת נכרי¹⁰² ולא לצורך אכילת בהמה¹⁰³ שנאמר¹⁰⁴ הוא לבדו יעשה לכם ולא לנכרים¹⁰⁵ לכם ולא לבהמה¹⁰⁶.

לפיכך אסור לזמן נכרי שיבא אצלו לאכול בביתו גזרה שמא ירבה לבשל¹⁰⁷ עוד קדרה אחרת¹⁰⁸ בשביל הנכרי אבל מותר לשלוח לו מאכל לביתו¹⁰⁹ דכיון שאינו דומיני לביתו אין הוששין שמא ירבה בשבילו¹¹⁰.

רק שזהר שלא ישלח לו דרך רשות הרבים אפילו שולח לו על ידי נכרי¹¹¹ דאסור להוציא מרשות לרשות בשביל נכרי¹¹² וכל שאסור לעשותו אסור לומר לנכרי לעשותו¹¹³ אבל מותר לשלוח לו ע"י נכרי דרך כרמלית¹¹⁴ שלא גזרו על שבות רשבות של איסור הוצאה ביו"ט שהרי אם יש בה צורך יו"ט קצת מותר לעשותה על ידי ישראל¹¹⁵:

ב וכן נכרי שבא מאליו לבית הישראל שלא הומינו כלל¹¹⁶ וכן שליח שנשתלח אליו¹¹⁷ מותר להאכילו עמו ואין הוששין שמא ירבה בשבילו אלא כשמזמנינו לביתו שהוא רוצה לכבדו¹¹⁸.

במה דברים אמורים כשהישראל נתון לו לאכול בלי שום הומנה והפצרה אבל אסור

ח תשובת רבנו שמונה, באור יוצע ה"א סי' תשע. הנהגת מייסודית פ"א אות ה. רמ"א סי' א.

ט לבוש פ"א.

י ישיש פ"א סי' לו. מ"א מק"ב.

יא ר"י בתוס' כתובות ג' א. ישיש שם. מ"ו מק"ב.
יב ישיש שם. וברלעיל סי' רנ"ג סי' א. סי' תצה סי' א.

יג מ"א שם. משא"כ ע"י ישראל (מסקנת הרשב"א בתוס' שם). וראה גם לקמן מ"ו (לצורך בהמה). סי' תקטו ק"א סי' א (לצורך בהמה או נכרי). סי' תקיח מ"ב (שק) בחצר מעורבת מותר).

יד ברלקמן סי' תקטו מ"ג. וראה הקרי הלכות ה"א ל' א.
טו מדינר ומר וזמרא כא, ב. רמב"ם פ"א ה"ג (דהיינו אף בלא אבירה או נידוא כו'). שו"ע סי' א. מ"ו סוף ס"ק ד (שמהגמרא אין הוכחה שצריך אבירה).
טז רא"ש פ"א סי' יד. מונד קטן פ"ב סי' יב. מור וש"ע שם.

יז רא"ש שם ושם (למעט שלוח). מור. לבוש פ"א (אף לענין בא מאליו).

עט גמרא כג, א (אוסופי הוא דקטוסף). מ"א ס"ק יא (שבגמרא אסור אף להוסיף). סי' תרנח סוף מק"ב (שאם היה על הבגד מארמל מותר).
פ מ"ו סוף ה"א. ויראה גם מ"א סוף ה"א.

סימן תקיב

א כריתתא כג, א"כ. מור וש"ע פ"א.
ב כריתתא שם כרבי יוסי הגלילי. ר"ף (י' סע"ב). רמב"ם פ"א ה"ג רא"ש פ"ב סי' מו. מור וש"ע סי' ג.

ג שבות יב, מו.

ד כריתתא שם. רמב"ם שם. לבוש פ"א. מ"ו מק"א.

ה רבי יוסי הגלילי שם (ולא לבלעים). רמב"ם שם. לבוש פ"א מ"ו שם.

ו גמרא כא, ב. מור וש"ע סי' אע. ולענין שבת, ראה לעיל סי' שבת פ"א.

ז רא"ש פ"ב סי' יד. ר"ן (י' ב) ה"ה בעני. דרכי משה ס"ק א. מ"ו מק"ב.

הלכות יום טוב תקיב

קז

להפציר בו שיאכל אצלו¹ אפילו כבר בישל (א) ותקן כל צרכי סעודתו² דכיון שהוא מפציר בו ורוצה לכבדו יש לחוש שמא יבשל עוד קדרה אחרת בשבילו:

ג אף על פי שמוותר להוסיף בשר בקדרה לצורך ההול ועל דרך שנתבאר בס' תק"ג³ מכל מקום לצורך הנכרי אסור להוסיף בלום⁴ אע"פ שאינו מומתר שמוותר להאכילו עמו וכמו שנתבאר מכל מקום כיון שהוא רוצה לכבדו ומוסיף בשר בשבילו יש לחוש שמא יבשל בשבילו עוד קדרה אחרת⁵ ונמצא עושה מלאכה ביו"ט בשביל הנכרי בלבד.

אבל מותר להוסיף בשר בשביל עבדו ושפחתו⁶ או בשביל כלבו⁷ בקדרה שמבשל בה לצורך יו"ט דכיון שאינו נותן להם לאכול בשביל כבודם⁸ אלא מחמת שמונותם עליו⁹ אין לחוש שמא יבשל עוד קדרה אחרת בשבילם¹⁰ כיון שאינו רוצה ליתן להם בשר ויורר ממה שמוסיף בשבילם:

ד כמה דברים אמורים כשמוסיף בשר בקדרה קודם שנתנה אצל האש דנמצא שכל מלאכת הבישול דהיינו נתינת הבשר אצל האש נעשה כבת אחת ואינו מוסיף שום מלאכה בשבילו¹¹ אבל (ב) לאחר שנתן הקדרה אצל האש אסור להוסיף בה בשר בשביל

קונטרס אחרון

(א) ותקן כל כו'. כן משמע ברמב"ם¹, וכן כתב הט"ז². ומילתא דפשיטא שאין לסמוך על התניא³ כנגד הרמב"ם וט"ז⁴, והמג"א⁵ אינו בא אלא לפרש דבריו ולא לקבוע הלכה כמותו⁶:

(ב) לאחר שנתן כו'. זהו פשוט ומבואר בס' תק"ג⁷ דכשנותן בשר בקדרה זה אחר זה אחר שכבר היא אצל האש דינו כאפיתת הפת, שהרי אין כאן חד טירחא, ואין היתר אלא מחמת שהתבטל מיתקן יותר, והיתר זה הוא ג"כ בפת כמבואר בגמרא⁸, ואפילו הכי התמירו⁹ רש"ל¹⁰ ובי"ד¹¹ ומג"א¹². וכן הוא בירושלמי¹³, לפי שאינו חד טירחא. וא"כ הוא הדין והוא הטעם לנוטן בשר בקדרה זו אחר זו אחר שכבר היא אצל האש, דמאי שנא זה מזה שהרי ג"כ אינו חד טירחא, וקרה שפשוט וברור. ועיין בים של שלמה שם מבואר הטעם באירכות כמ"ש בפנים:

רא"ש שם (שאני הוכח למוננו). ר"ן (י, ב) ד"ה בעי. ארחות חיים שם. רמ"א שם.
כד נגזרא כא, א (כשאפשר לפימה כנגלת, וכדלקמן סוף ס"ד). רמ"א ס"ג, לגרסת נפירוש עולת שבת ס"ק ה, ומ"א ס"ק ו (שנקדרה אחת מותר אפילו כשאין לו כמה לפימה, וכדלקמן ריש ס"ד).
כו כל בו נה (ה, ב). כ"י ד"ה כתב הכל בו.
כז רא"ש ור"ן וארחות חיים שם.
כח רא"ש ור"ן שם (שמותר להוסיף להם באותה קדרה). ישי"ש פ"ב סי' כג. מ"א ס"ק ג ד"ה אף (שמה מותר אפילו אין לו כמה לפימה), ומ"ק ו (בדעת רמב"א ס"ג, אף

ית מ"ז סק"ד.
יט רמב"ם פ"א ה"ג (לענין החילוק בין המוננו לבא מאליו). מ"ז שם (אף לענין הפצור). וראה קו"א.
כ ס"ד (דרך הא') וס"ה (דרך הב').
כא ארחות חיים הל' י"ט ס' יב, בשם רבנו אשר מלונגל (אלא שהוא אפר מדינא, ובת לא קו"ל מותרת. כ"י ד"ה כתוב בארחות חיים. דרכי משה ס"א. ישי"ש פ"ב סי' כג). ורמ"א מ"א.
כב ישי"ש שם. מ"ז סק"ה ד"ה שוב. מ"א סק"ג (גם בדעת הרמ"א).
כג ראב"ה סי' תשנה (שמוותר נדניא, כשאפשר לפימה במידי אחרניא. וכדלקמן סוף ס"ד). מורכבי רנו תרעט.

ציונים לקונטרס אחרון

יא שלא התיירו להוסיף פת בתער עבדו הנכרי (אלא כשיש לו מאכלים אחרים בו, וכדלקמן בפנים, בהמשך הסעיף). וראה לקמן קו"א ס"ק ג. שהרמ"א התייר בזה אף כשאין לו מאכלים אחרים, ולא קיייל כותיה.
יב ישי"ש פ"ב סי' כא וס"י כג.
יג סוף הסימן.
יד סק"ג.

א לכללות קו"א — ראה נימוקי יו"ט.
ב פ"א ה"ג (לענין החילוק בין הזמניהו לבא מאליו).
ג סק"ד (אף לענין הפצור).
ד פניה (ענין דברים המותרים והאסורים ביו"ט).
ה ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל סה.
ו סק"ב, שהביא את דברי התניא.
ז ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל שכט.
ח לכללות קו"א זה — ראה נימוקי יו"ט.
ט סעיף ה.
י ז, א.

טו חלה פ"א ה"ה, לפירוש הישי"ש והבי"ש שם (שאף בתער אחר לא התיירו אלא כשאפשר לפימה כבבלה).

עברו ושפחתו או בשביל כלבו אע"פ שלצורך החול מותר להוסיף כשר בקדרה אפילו לאחר שנתנה אצל האש (ועל דרך שנתבאר בס"י תק"ג¹⁰³) לפי שהתבשיל הוא יותר משתבח ומיתרנון כשיש הרבה בשר בקדרה ונמצא שכל הבשר שבקדרה הוא לצורך יו"ט מכל מקום היתר זה אינו מועיל אלא אם כן יכול לאכול כל הבשר ביו"ט אם ירצה אבל כאן שאינו יכול לאכול כל הבשר ביו"ט אם ירצה שהרי צריך ליתן מקצתו לעברו ושפחתו וכלבו שמונותיו עליו¹⁰² אין היתר זה מועיל כלום ממעם שנתבאר בס"י תק"י¹⁰².

לפיכך אם יש לו מאכלים אחרים¹⁰² שיוכל ליתן לעברו ושפחתו או לפני כלבו מותר להוסיף בשבילם בשר בקדרה שמכשיל לצורך יו"ט וכן מותר לאפות בשבילם פת בתנור שאפה בו לצרכו ואע"פ שעושה מלאכה בשבילם שהרי כל פת ופת צריך מרחא בפני עצמו מכל מקום כיון שכל הפת ראוי לו שהרי יש לו מאכלים אחרים ליתן לפנייהם גם הפת שאכל ביו"ט הוא משתבח ומיתקן ע"י אפייה זו שאופה בשבילם שהפת נאפה יפה כוונן שיש הרבה פת בתנור נמצא שכל האפייה היא צורך יום טוב¹⁰²:

ק (א) ישראל האופה בתנורו של נכרי וצריך לתת להנכרי בעד שכר התנור לא יחד לו פת אחד קודם האפייה דאו נמצא שהוא אופה פת של נכרי אלא יאפה כל הפת בסתם ואח"כ יתן לו פת אחד בשכר תנורו¹⁰²:

קונטרס אחרון

(ג) ישראל האופה בו. כן כתב רמ"א¹⁰¹ בשם הכל בו¹⁰¹. ובאמת¹⁰¹ היה נראה דרמ"א לשיטתיה אזיל, דבדרכי משה¹⁰² אינו מחלק בין פת לקדרה ובכל ענין שרי¹⁰² להוסיף בשביל נכרי היכא דליכא למיחש שמא יאפה בשבילו בתנור אחר כגון שאינו מזמינו (ענין מג"א¹⁰³). אבל לשיטת בית יוסף¹⁰³ וירש"ל¹⁰³ ומג"א¹⁰³ דפסקו כהירושלמי¹⁰³ שאף בתנור אחד לא שרי אלא אם כן יש לו מזה המה לפייסו, וא"כ ישראל זה שאופה בתנורו של נכרי בעל כרחך צריך ליתן לו פת זה פת אחד בעד תנורו כדרך שהוא עושה בחול¹⁰³. ודוחק לומר דמיירי בכהאי גוונא שיתרצה הנכרי אם יתן לו פת אחר בשכרו, שהרי המג"א סתם כרמ"א ולא פירש כלום.

נבלה). יש"ש פ"ב סי' כא. ב"י ד"ה ואהרן. רמ"א ס"ג (לתיבת דפוס קראקא, שבמ"א ס"ג ג, ונורסת רמ"י ס"ק ג, ואולי וזמא ס"ק ח). מ"א ס"ק ג ד"ה אך (אף לענין עברו ושפחתו).

לג ירושלמי חלה פ"א ה"ה (שנמנעם זה היתרו בניעת כלבים, וכדלעיל פ"א תקנ ס"ה בנוסף לצורך החול). מורדכי רמז הרעט (לצורך שפחתו, ששנאשר לפייסו מותר אף להוסיף באותו תנור ובאותה קדרה). ב"י שם (שאף בישראל מאכלים אחרים לא היתרו אלא כשנאפה יפה יותר). יש"ש שם. מ"א שם.

לד כל בו סי' נה. אהרות חיים ה"ל יו"ט סי' ג. רמ"א ס"ק ס"א. וראה ק"א ס"ק. (המעט שהתירו כאן, אף שאינו יכול לפייסו בדברי אחר).

לענין כלבו). אלה רבה ס"ב יב. ולענין שותפות עם הנכרי (כשנעשה בבת אחת), ראה בנוסמן לעיל סי' תקנ ס"ב.

כט סוף ה. ג נמרא כא, א (כעיסת כלבים, שלא הותר אלא כשיש לו נבלה לפיכה). ב"י סוף הסימן (שאף בתנור אחד שמשתבח בו לא הותר אלא כשיש לו נבלה לפיכה). יש"ש ומ"א שם (לענין פת בתנור אחד). וראה ק"א ס"ק ב (שכ"ה גם לענין בשר בקדרה ביו אחר זו).

לא ס"י (לענין אפיית חלה ביו"ט) וס"ב (לענין שותפות הנכרי בפת). ג נמרא כא, א (כעיסת כלבים, לרב חסדא דלית ליה תנורו, שנתר דוקא דאית ליה נבלה). ר"ן (י, ב) ד"ה אמר (שגם לדרך לא הותר לתחלה אלא בדאית ליה

צייונים לקונטרס אחרון

- טז לכללות ק"א זה — ראה ניומוי יו"ט.
 יז סוף א.
 יח סי' נה (יח, ג).
 יט קשה, דלפי הנ"ל אין להתיר בזה, כיון שאינו יכול לפייסו במאכלים אחרים. והיה נראה כו'.
 כ ס"ק א וס"ק ג.
 כא לדעת המרדכי רמז הרעט שהתיר להוסיף באותו תנור ובאותה קדרה (אפילו כשאינו יכול לפייסו
- (כו).
 כב ס"ק ג (שהביא רבנו הר"מ).
 כג סוף הסימן.
 כד פ"ב סי' כא וסי' כג.
 כה שם.
 כז חלה פ"א ה"ה (וכדלעיל ק"א ס"ק).
 כח וא"כ אינו יכול לפייסו בדברי אחר, ולכאורה לדעתם אסור לאפות בתנור של נכרי.

הלכות יום טוב תקיט

קיט

ז בני החיל שנתנו קמח שלהם לישראל לאפות להם פת אם אינו מקפידין כשהישראל נותן פת אחד לתינוק מהפת שאפה להם מותר לאפות להם כיו"ט¹⁷ (ד) ע"י שיתן פת אחד מהם לתינוק¹⁷ שהרי אם לא יאפה להם כל הפת לא ינהו ליתן לתינוק¹⁷ כיון שכל הקמח הוא שלהם נמצא שכל האפייה היא לצורך אכילת התינוק וכן אם אפילו הישראל נותן להם הקמח מחוק המלכות אלא שאין הישראל רשאי לאפות מקמח פת אחד לתינוק אלא אם כן יאפה להם כל הפת מותר לאפות להם כיו"ט ע"י שיתן פת אחד מהם לתינוק¹⁷ ואע"פ שזו היא הערמה שהרי אינו נותן הפת לתינוק אלא כדי להתיר לו לאפות כיו"ט וכבר נתבאר בס"ת תק"ז¹⁷ שאסור להערים באפיית הפת מכל מקום מחמת הדחק התירו לו להערים שקשה להפטר מבני החיל שיש חיוב מחוק המלכות לאפות להם ולפיכך התירו להערים אפילו לאחר שכבר אכלו סעודת יו"ט (עיי' ס"ת תק"ג)¹⁷ ואין ללמוד מבואר לשאר מקומות¹⁸⁰:

קונטרס אחרון

וצריך לומר, דכיון שאם לא היה אופה פת המגיע להנכרי בשכרו אלא היה נותן לו בצק בשכרו לא היה הנכרי מניחו לאפות בתנורו, שכן דרך העולם ליתן בעד שכר התנור דוקא פת אפוי, וא"כ כל האפייה היא צורך יו"ט, כמו שכתבו הרמב"ם¹⁷ ושו"ע בס"ב¹⁷. ואף שהט"ז שם פירש דאין היתור אלא במקום שאם לא יעשה כן יהיה לו מניעה משמחת יו"ט. מלבד שיש לומר דהכא נמי אם לא יתן לו פת אפוי לא ינהנו לאפות וימנע משמחת יו"ט, דמסתמא אין לו תנור אחר כשאופה אצל נכרי. אלא דבלאו הכי לא קשה מידי, דעל כרחק לא החמיר הט"ז שם אלא כשכל האפייה היא לצורך הנכרי ואין בה צורך כלל לישראל אלא שהוא מערים ונותן פת אחד לתינוק, אבל כשכל האפייה היא לצורך הישראל ואינו מערים כלל אף הט"ז מודה דשרי בכל ענין כדמשמע מדבריו בהרי"א ע"ש. והנה כוונת הבית יוסף שכתב על דברי ארחות חיים¹⁷ שהעתיק רמ"א וז"ל, ואע"פ שיש לדקדק בדבריו טוב להוזהר עכ"ל, והיינו מטעמא דפרישית¹⁷.

ואל יהיה בעיניך זה לרוחק דצריך לומר דהנכרי אינו מתרצה כי אם בפת אפוי, דלא היא, דממה נפשך שרי, דאם הוא מתרצה בבצק א"כ פשיטא שיתרצה בדבר אחר הטוב מבצק, כיון שאינו מקפיד על פת דוקא כדרך מסיקי תנורים, והרי זה כמו שאפשר לפייסונו בדבר אחר, דאף רש"ל ומג"א מודים דשרי בכל ענין כמבואר בדבריהם וכדאיתא בגמרא¹⁷.

(ד) ע"י שרתן כו". והו"ו¹⁷ פשוט דכיון דלא שרי ליה אלא מחמת הדחק כמו שכתב הט"ז¹⁷, וכן כתב בשיטה מקובצת¹⁷ בשם הריטב"א, אם כן כל כמה דמצוי למעבד בהיתרא מחייב למעבד, וכיון שאין מקפידין אם יתן לתינוק פשיטא דצריך ליתן לו כדי שלא תהא כל האפייה בשביל נכרי, וכן משמע בט"ז שהקשה מסי' תקי"ג] ממה שכתב הטור שם¹⁷ ולא הקשה קושיא אלימתא דכל הפוסקים לא התירו שם אלא אם כן אוכל ממש¹⁷ וכאן שרי ע"י שיכול להאכיל, אלא ודאי דהכא נמי לא שרי אלא אם כן אוכל ממש מטעמא דפרישית:

לה נגמרא כו', א. רמב"ם פ"א ה"ד. ש"ע ס"ב.
לו כדלעיל ס"ת תקנ סוף ס"ד (שצריך לקיים הגרמנות),
וש"נ. ונתבאר בקי"א.
לז ר"ן (ג) ד"ה והרי ידוע. מניד משנה שם. מ"א סק"ה.

צינונים לקונטרס אחרון

כח פ"א ה"ד.
כט וכדלקמן בפנים ס"ו ושי"נ.
לו סק"ו (לענין אפייה עבור בני החיל).
לא בב"י ד"ה תבס הכל בו, הביא הלכה זו (שכפנים),
שלא לייחד פת לנכרי) בשם הכל בו שם, וכתב
בארחות חיים ה"ל יו"ט ס"י ג.
לב שבגירסון דין צריך לזהות מותר בכל ענין, אף אם
מייחד פת עבור הנכרי.

לח מ"א סק"ד. וראה גם תוס' שם ד"ה חזק.
לט מ"א סק"ד.
מ מטע"נ.
מא מ"ז סק"ו.
לג כא, א.
לד לכללות קרי"א זה — ראה גמולקו יו"ט.
לה סק"ו.
לו כא, א ד"ה כל חרד.
לז שלאחר אכילה אי אפשר להצרים ולבשל, וכאן
מתירים אף לאחר אכילה.
לח כדלעיל שם סוף ס"ד ושי"נ.

